

”Spöket Bologna reducerar utbildning till ekonomisk investering”

Ett universitets klassiska uppgift är att utforska världen och framställa ny kunskap. Alltsedan universitetens första dagar är förutsättningen för att detta ska lyckas att lärosätena har relativ autonomi i förhållande till stat, kyrka och marknad. Den grundläggande anledningen till detta är att det mesta av kunskapen fortfarande inte finns. Forskning och bildning har det gemensamt att de bygger på fria processer i vilka man från början inte vet vad man ska komma fram till. Visste vi behövde vi inte undersöka saken, påpekade redan Platon. Det är fortfarande en grundläggande insikt hos många som bedriver forskning. Går vi bara rakt fram mot ett givet mål förlorar vi, eller upptäcker inte, det som finns under vägens gång. Kunskapens vägar är omvägar.

Det spöke som går runt i Europa under namnet Bologna är inte bara en vålnad, det är påtaglig och medveten politik som går stick i stäv mot universitetens forskande och bildande uppgifter. Denna politik anger utbildningens främsta uppgift att främja rörlighet, anställningsbarhet och konkurrenskraft. Om utbildning endast betraktas som investering i humant kapital reduceras den till ekonomi. Det medför att utbildningens humanistiska och demokratiska dimensioner går förlorade.

EMPLOYABILITY OCH EXCELLENS ÄR KODORD

Det får anses som något av en gåta att en institution som har den kritiska uppgif-

ten så okritiskt anammat de bud som bär namnet Bologna. Eller så är det inte det? Kodorden *employability* och *excellence* ljuder som ett eko i retorikens hagar och nickas till runt sammanträdesborden. Det finns lärosäten som konkurrerar med att alla dess studenter får en anställning efter studierna, det finns lärosäten som utnämner sig själva som excellenta och blir det till namnet. Det är självutnämningens profetior. Kategorisering efter lösa kriterier för kvalitet och renommé. Rankninglistor som riktar in allt enligt samma måttstock. Men frågan om vem som egentligen är anställningsbar och excellent är mer komplicerad. Den strömlinjeformning som nu anges får inte studenter att reflektera över sitt eget lärande och kunskapens värde. Ska ECTS-betygen peka ut dem som inte betecknas som anställbara?

VISSA PERSPEKTIV FÅR HEGEMONI

Här utvecklas diskurser som innebär att vissa perspektiv får hegemoni. Alternativa uppfattningar hindras att diskuteras. Processer pågår med krav på gemensamt definierade kriterier, utan hänsyn till sammanhang, olika pedagogiska synsätt, discipliner och lärosäten.

Sedan en tid har Högskoleverket en uttalad bildningsambition, vilket i grunden får ses som ett svar på den beskrivna utvecklingen. Den referensgrupp som tillsatts för att befrämja bildning kommer från olika discipliner och lärosäten. En samfällid uppfattning är här att det råder en grundläggande konflikt mellan bildning och Bolognaprocessens grundläggande

mål. Bildning anges brett och öppet, med kritisk förmåga, självständigt tänkande och fritt kunskapssökande som främsta kännetecken.

I stället för att okritiskt anamma trenderna kunde man tänka sig att universiteten tar sina klassiska uppgifter på allvar och börjar diskutera de grundläggande frågorna om kunskap, bildning och forskningens villkor. Det är en professionell uppgift som måste göras av aktiva lärare och forskare som står i kontakt med reell verksamhet, nedtagna från målens och policyns himmel. Frågor kunde ställas om hur man utvecklar varje lärosäte och varje institution optimalt i förhållande till dess potential. Det kan tänkas att en sådan väg även skulle vara mer ekonomiskt framgångsrik. ■

BERNT GUSTAVSSON,
PROFESSOR ÖREBRO UNIVERSITET

ÅKE WASTESON,
PROFESSOR, LINKÖPINGS UNIVERSITET

SVEN-ERIK LIEDMAN,
PROFESSOR, GÖTEBORGS UNIVERSITET

JENNY ALWALL,
DOKTORAND, UPPSALA UNIVERSITET

Samtliga tillhör Högskoleverkets referensgrupp för bildning